

KATSAUS

TERRA INCOGNITA

Medioitunut kaupunki yleisötutkimuksen haasteena

Seija Ridell

Viimeisen runsaan vuosikymmenen aikana kaupunki on alkanut kiehtoa yhä useampia viestintä- ja mediatutkijoita yhtäältä mediakulutuksen paikkana ja toisaalta itsessään mediaesitysten ja -teknologioiden rakentamana tilana. Matkapuhelimen käyttöä ryhdyttiin tutkimaan 1990-luvun puolivälin tienoil-la, ja urbaani ympäristö on noussut käyttökontekstina enenevän huomion kohteeksi 2000-luvun alkupuolelta lähtien.¹ Mobiiliteknologian viime vuosien kehityksen myötä kiinnostus on laajentunut muihin kannettaviin medialaitteisiin. Verkottuneet ja paikkatietoiset älykannettavat nivovat henkilökohtaisen, yhteisöllisen ja julkisen viestinnän muotoja monin tavoin yhteen samaan aikaan kun ne ulottavat muille näkymisen ja sosiaalisuuden piirin katujen ja aukoiden ulkopuolelle. Sen lisäksi, että kehitys on ollut omiaan tuottamaan aivan uudenlaisia sosiaalisia tilanteita, se on nostanut esiin kysymyksen kaupunkitilan luonteen muutoksesta. (Ks. esim. de Souza e Silva 2006; Willis 2007; McQuire 2011; Gordon & de Souza e Silva 2011; de Souza e Silva & Frith 2012; Wilken & Goggin 2012; Ridell & Zeller 2013; Ridell 2014.)

Muun viestintä- ja mediatutkijajoukon jatkoksi kaduille tähyävät aiempaa tiiviimmin nyt myös yleisötutkijat, joiden mielenkiinto on pysytellyt pitkään ja sitkeästi kotien yksityisessä piirissä (poikkeuksina mm. Lemish 1982; Krotz & Eastman 1999; klassinen esimerkki on Lang & Lang 1953). Kysymykset, joita tilallisen rajauksen avartaminen kaupungin suuntaan nostaa yleisötutkijoiden pohdittavaksi, ovat isoja, ja niihin lukeutuu se, että henkilökohtaiset medialaitteet määrittelevät uudelleen julkisen ja yksityisen rajat kotitaloudenkin seinien sisällä. Syytä on lisäksi huomata, että koti niin koettuna tilana kuin tutkimuksellisenä käsitteenä on hyvää vauhtia irtoamassa perinteisestä kiinnittymisestään tiettyyn materiaalisesti selvärajaiseen ja pysyvään fyysiseen

sijaintiin (ks. esim. Morley 2006; Sloop & Gunn 2010, 2012). Kuinka teknologian digitalisoitumiseen ja verkottumiseen kiinnittyvät kehityskulut ja muutokset tulisi kaiken kaikkiaan ottaa varteen puntaroidessa mediayleisöyden tutkimuksen nykytilannetta ja haasteita, on kysymys, josta tutkijat eivät toistaiseksi ole suuremmin keskustelleet.

Mielenkiinnon heräilystä huolimatta voi myös väittää, että viestintä- ja mediatutkimuksen kentällä ammottaa urbaanin yleisötutkimuksen mentävä aukko. Vaikka kännykän ja muiden mobiililaitteiden käyttöä kaupunkitilassa tarkastelevia tutkimuksia on jo viljalti, tutkimuksia, joissa ihmisten suhteita mediaan – niin esityksinä kuin teknologioina – urbaanissa ympäristössä lähestyttäisiin nimenomaisesti yleisötutkimuksen suunnasta, ei juuri löydy. Aukkoa paikkaa kuitenkin tuore teos *Negotiating the Mediated City. Everyday Encounters with Public Screens* (2014), jota arvioin tässä katsausartikkelissa kaupunkitilaan sijoittuvan yleisötutkimuksen päänavauksena. Kirjan tekijä Zlatan Krajina tarkastelee neljän tapaustutkimuksen kautta ihmisten suhdetta ja suhtautumista julkisiin näyttörüutuihin – siis heidän toimintaansa yleisönä – nykyaikaisessa kaupungissa. Kirjan pontimena on havainto, että mediatutkijat ovat jättäneet huomiotta tavat, joilla ihmiset kohtaavat julkiset näytöt kaupunkia kalustavina esineinä ja erilaisten (useimmiten kaupallisten) viestien alustoina. Krajina ei silti peräänkuuluta mediatutkimukselta ja nimenomaisesti yleisötutkimukselta oman tarkasti vartioitun reviirin valloitusta kaupunkitilassa vaan haluaa luonnostella risteyskohtaa, jossa mediayleisöyden tutkimus, kaupunkisosiologia ja kehkeytymässä oleva mediakaupunkien tutkimus voisivat ryhtyä hedelmälliseen vuoropuheluun toistensa kanssa.

Katsastan *Negotiating the Mediated City* -teosta seuraavassa pohtien eritoten, millaista teoreettis-käsitteellistä otetta ja millaisia metodivalintoja se tarjoaa toistaiseksi hahmottomattomalle urbaanille yleisötutkimukselle. Tarkastelun voi nähdä jatkona kymmenen vuoden takaiselle katsaukselleni, jossa arvioin kulttuurisen (media)yleisötutkimuksen tuolloista tilaa käyttäen viitepisteenäni S. Elizabeth Birdin (2005) teosta *The Audience in Everyday Life. Living in a Media World* (Ridell 2005; ks. myös Ridell 1998, 2006). Missä Birdin teos kiteytti monia oleellisia puolia etnografisesti virittyneen yleisötutkimuksen kehityksestä 1980-luvun puolivälistä 2000-luvun alkuun, siinä Krajinan kirjaa voi pitää yleisöetnografian yhden mahdollisen kehityssuunnan airuena ja askeleena tutkimuskentälle, jota ei vielä ole. Samalla kirja ilmentää niitä kulttuurisen mediatutkimuksen trendejä, joissa viimeistään 2000-luvun alkupuolelta lähtien on alettu ottaa varteen monilla muilla tieteenaloilla tapahtunut tilallinen ja sitä seurannut liikkuvuuden käänne sekä niihin kytkeytyvä tarve tieteenalarajojen ylittämiseen (ks. esim. Morley 2000, 2006 ja 2007; Moores 2004, 2006 ja 2012; Couldry & McCarthy 2004; Falkheimer & Jansson 2006). Krajinan tieteidenvälinen viritys näkyy siinä, että hän hakee teoreettisia lähtökohtia mediatutkimuksen lisäksi kaupunki- ja mikrososiologian, fenomenolo-

gisen maantieteen, arkkitehtuurin tutkimuksen ja antropologian suunnilta pyrkien yhdistelemään aineksia näistä kaikista.

On syytä tähdentää, että alan tutkimuskirjallisuudessa vallalla olevasta puhetavasta poiketen en viittaa termillä yleisö eriyttämättä hyvin monenlaiseseen mediavälitteiseen toimintaan. Sitä vastoin tarkoitan tiukkarajaisemmin toimintaa, jossa ihmiset seuraavat – vapaaehtoisesti, sattumalta tai pakosta – urbaanissa ympäristössä välittyntä tai suoraa kulttuurista esitystä tai performanssia (vrt. Goffman 1974). Taustalla on se muissa yhteyksissä laajemmin perusteltu kantani, että mediavälitteisen toiminnan moninaisten muotojen – yleisöys mukaan lukien – hedelmällinen empiirinen erittely edellyttää teoreettista ja metodologista pohdintaa, joka perustuu nykyistä selvästi hienovaraisempiin käsitteellisiin erotteluihin (Ridell 2006, 2012; Pietilä & Ridell 2008, 2010a, 2010b).

Kotouttamisen tauoton työ mediakaupungissa

Medioitunut nykykaupunki hahmottuu Krajinan tarkastelussa joukkoviestinnän hallitsemaksi ympäristöksi ja jopa itsessään joukkoviestimen kaltaiseksi tilaksi (vrt. Ridell 2010, 2013). Kyse on julkisten näyttörüutujen ja niiden kutsuhuutojen kyllästämästä ”välittyneestä järjestelmästä” (s. 7). Krajinaa ei kuitenkaan kiinnosta mediateknologioiden ja -esitysten kaikkialla olo kaupunkitilassa – seikka, jonka toteamista hän pitää jo latteutena. Kiinnostavaa ja tärkeää hänestä sitä vastoin on kohdistaa huomio tapoihin, joilla kaupungissa asuvat ja siellä (jalkaisin) liikkuvat kohtaavat päivittäin erilaisten mainos- ja muiden näyttöjen ristitulun. Tarkastelun kohtioon toisin sanoen asettuu ihmisten arkinen yleisökokemus sellaisena kuin se toteutuu tämän päivän urbaanissa ympäristössä.

Kotouttaminen, domestikaatio (*domestication*), on varhaisesta brittiläisestä mediaetnografiasta tuttu termi, jolla Krajina lähtee hakemaan otetta nykykaupungin julkisesta arkielämästä ja nimenomaisesti ihmisten suhteesta ja suhtautumisesta heidän huomiotaan lakkaamatta tavoitteleviin näyttörüutuihin. Kotouttamisen Krajina ymmärtää työksi, jota ihmiset tekevät kesyttääkseen sekä media-alustat että niiden välittämät viestit osaksi kaupunkitilan päivittäistä kalustusta ja voidakseen luovia tämän lavastuksen keskellä tolkkullisesti. Uurastus ei loppu, sillä julkiset ruudut vaativat toisteisuudessaankin vaihtuvilla sisällöilläään koko ajan tutuksi tekemistä. Vaivannäkö kuitenkin peittyy saavutetun annettuna ottamisen alle. Tämä tapahtuu niin, että ihmiset kehittävät mediantäyteisen ympäristön hallinnoimisen tavoistaan rutineja, jotka automatisoivat samalla kun rutinoitunut toiminta itsessään muuttuu toimijalle itsestäänselvyydeksi. Prosessissa kotouttamisen työ painuu tietoisien huo-

miokynnyksen alapuolelle kannattelemaan huomaamatta urbaanin arjen sujumista.

Krajinan kuvaus urbaaneista mediarutiineista urbaanin arjen näkymättömänä puolena tuo hakematta mieleen non-representationaalisen teoreetisoinnin kiinnostuksen kehollisiin toistoihin ja teknologiavälitteisiin rutiineihin yhtenä kaupunkielämää jäsentävänä ulottuvuutena (ks. esim. Harrison 2000; Thrift & French 2002). Yhtymäkohdan kriittiseen infrastruktuuritutkimukseen (esim. Graham & Marvin 1996, 2001) puolestaan tarjoaisi urbaanien media-alustojen ja niillä kiertävien sisältöjen kiinnittyminen globaaliin teknologis-taloudelliseen verkostoon. Krajina ei kytke tarkastelujaan näihin keskusteluihin, mutta muistuttaa kyllä kaupunkirakenteen digitalisoitumisen olevan merkittävä ilmiö. Median läsnäolon annettuna ottamista kaupungin fyysisessä tilassa hän kuvailee ranskalaisen esseistin Georges Perecin (1974) fenomenologishenkisellä ja vaikeasti suomentuvalla termillä ”infra-ordinary” (*l’infraordinaire*). Käytännössä Krajina lisäksi keskittyy silmälle näkyvään kaupunkitilaan kuitaten urbaanin ympäristön moniaistisuuden muutamilla viitauksilla. Osumampi nimi kirjalle olisikin tältä kannalta ollut *Negotiating the Visually Mediated City*.

Huomio medioituneen kaupunkitilan rutinoituneesta ja sellaisena itseltään selvästä ”vastaanottamisesta” avaa joka tapauksessa hedelmällisen näkökulman urbaaneihin yleisötoimintoihin ja mahdollistaa myös niiden valtakriittisen tarkastelun. Kirjassa nouseekin esiin muun muassa, että julkisten näyttörüutujen kutsuhoodot, joihin kotouttamisen tauoton työ kohdistuu, kiinnittyvät vahvasti kaupunkitilan kaupalliseen hallintaan. Ja jo kirjan pääotsikko tuntuu ehdottavan kytkentää Stuart Hallin (1980) sisäänkoodaus/uloskoodausmallin tarkoitamiin merkitysneuvotteluihin. Tässä tapauksessa neuvottelut koskisivat julkisten (mainos)näyttöjen hegemonisia puhutteluja.

Hallin sijasta Krajina kuitenkin lähestyy medioituneen urbaanin retorikan vastaanottoa Michel de Certeau (1984) ja James Lullin (1980, 1990) inspiroimana. Edellisen strategia-taktiikka-jaottelun ja jälkimmäisen television sosiaalisten käyttöjen idean virittämänä hän hahmottelee ihmisten totutautumista mediateknologioiden ja -esitysten paikoin päällekkävään läsnäoloon kaupunkitilassa kahdella tavalla: joko luovan hahmottomana vastarintana tai yksittäisten toimijoiden tietoisina valintoina, joiden avulla kaupungissa kulkijat väistävät mainostajien viestinnällisiä pyrintöjä. Krajina havainnollistaa tätä aktiivista yleisötoimintaa aineistonsa esimerkeillä, joissa julkisia näyttöjä hyödyntäen vältellään viestinnällisiin tilanteisiin joutumista muiden kaupunkitilassa liikkuvien kanssa tai paetaan epämiellyttäväksi koetua mainosta tai muutoin luotaantyöntävää ympäristöä jonkin toisen mainoksen estetisoituihin kuviin kaukaisista paikoista. Medioituneiden urbaanien rutiinien ytimessä on toisin sanoen yksilön kokemuksesta nouseva myönteis-

nen valinta. Kyse ei ole esimerkiksi vastentahtoisesta mukautumisesta tai turhautuneesta alistumisesta kaupallistuneen kaupunkitilan pakkoihin.

Ongelmallista Krajinan nojautumisesta de Certeauin ”taktiikoihin” ja Lullin ”valintoihin” on, että nämä lähestymistavat eivät välttämättä istu riidatta yhteen. Valtaproblematiikan kannalta erityisen pulmallisena voi pitää sitä, että urbaanien rutiinien muodostumisen selittäjinä kumpikin lähestymistapa sivuuttaa rakenteelliset seikat, jotka puitteistavat ihmisten arkea nykykaupungissa ja jäsentävät heidän toimintaansa urbaanina yleisönä. Tältä osin Hallin malli, joka kytkee joukkoviestinnän vastaanoton mediateollisuuden tuotannollisiin ja teknologisiin rakenteisiin (ks. Hall 1980: 130; myös Angus ym. 1994: 254–255), olisi tarjonnut tarkastelulle tukevamman lähtökohdan. Kuten todettua Krajina kyllä mainitsee kaupunki-infrastruktuurin digitalisoinnin ja jopa huomauttaa sen tärkeydestä. Lisäksi hän arvostelee fenomenologisen maantieteen käsitystä, että (media)teknologia tuottaisi tilan epäautenttisuutta ja jopa paikattomuuden tuntua. Silti teknologian tilaa rakenteistava rooli rajautuu kirjan tarkastelun ulkopuolelle. Tämä oudoksuttaa sikäläkin, että englannin termillä *mediation* viitataan kaupunkitilan yhteydessä usein juuri teknologiavälitteisyyteen. Media-alustojen ja -esitysten täyttämisen urbaanin ympäristön tuotannollis-taloudellisten ehtojen huomioonottamista Krajina taas tuntuu jopa karsastavan (esim. s. 196), vaikka viittaa esimerkiksi siihen, kuinka mainostajat nykyään tavoittelevat urbaanissa ympäristössä ihmisiä, joiden saaminen yleisöksi kodeissa on käynyt vaikeaksi. Niin teknologian tilaa konstituovaa roolia painottava kuin median poliittisen taloustieteenkin näkökulma tarjoaisi kuitenkin ensiarvoisia aineksia teknologisoituneen ja läpikaupallistuneen nykykaupungin ja sen julkisen elämän ymmärtämiseksi.

Mikä merkillepantavaa, kyseisten ulottuvuuksien sivuuttaminen ei vain veistä mediavälitteisten rutiinien kriittistä tarkastelua valtanäkökulmasta vaan syrjäyttää sekä kaupunkitilan materiaalisuuden hallintaa että kaupunkitilassa legitiimiä näkymistä koskevat ristiriidat ja kamppailut (vrt. esim. Berking ym. 2006; Tosoni & Tarantino 2013). Vaille huomiota jäävät myös kaupunkisuunnittelun käytännöt niitä ohjaavine intresseineen ja etuineen samaten kuin kysymys kaupunkilaisten mahdollisuuksista osallistua ja vaikuttaa maankäytön prosesseihin. Edes kantaaottavaa kaupunkitaidetta käsitellessään Krajina ei nosta näitä aspekteja esiin vaan tarkastelee viimeisen osatutkimuksensa videonäyttelyä vain katkoksenä kaupunkiarjen rutiineissa.

Sangen perustavia pulmia sisältyy kirjan käsitteelliseen avainmetaforaan kotouttamiseen, kun sitä sovelletaan ihmisten mediasuhteiden tarkasteluun kaupunkitilassa. Kotouttamisen avulla 1990-luvun alun mediaetnografit erittelivät television katselua ja uusien viestintä- ja mediateknologioiden käyttöönottoa kotitalouksissa (ks. esim. Silverstone & Haddon 1996; Haddon 2006, 2011). Eritoten Roger Silverstone on pohtinut antropologiasta ja kulu-

tutkimuksesta viestintä- ja mediatutkimukseen lainattua domestication-termiä myös teoreettisesti (esim. Silverstone 2006; myös Haddon 2007; kriittisestä arviosta ks. Ridell 2014). Krajina soveltaa kotouttamisen ideaa urbaaniin ympäristöön hyvin kirjaimellisesti katsoen, että julkisten näyttörüutujen kohtaaminen – josta hän puhuu myös vuorovaikutuksena – rinnastuu paljossa kodeissa tapahtuvaan television katseluun. Toisaalta urbaanien näyttöjen kotouttamisessa on hänestä kuitenkin kyse sellaisten tapojen ja rutiinien kehittämisestä, joilla tavanomaistetaan se, että kaupunkitilassa kuvavirran hallitsemiseksi ei ole tarjolla virtanappia eikä kaukosäädintä.

Urbaaniin kotouttamiseen sisältyy Krajinalla lisäksi ajatus, että sen prosesseissa kaupunki alkaa tuntua myös tilana kotoisalta. Viimeistään ajatus kaupungista jonkinlaisena olohuoneen jatkeena saa kysymään, kuinka hedelmällinen metafora kotouttaminen medioituneen kaupunkitilan tutkimuksessa lopulta on. Jatkokysymyksiä herää tutkimuspoliittisista implikaatioista. Miksi urbaanien näyttörüutujen tekemisestä tutuksi ja ennakoitaviksi osiksi kaupunkitilaa ja -arkea pitäisi ylimalkaan puhua kotouttamisena? Mistä syystä tavan ja rutiinin käsitteet eivät riitä? Entä millaiseksi hahmottuu julkisen elämän luonne kotoisassa kaupunkitilassa? Mikä on kotouttamisen käsitteen erityinen anti urbaanin valtaproblematiikan erittelylle yleisemmin, ja mikä se on, jos halutaan tutkia nimenomaisesti ihmisten toimintaa yleisönä medioituneessa kaupunkitilassa?

Näitä kysymyksiä Krajina ei käsittele, eikä hän keskustele myöskään kotouttamisen mahdollisista eroista tavan ja rutiinin käsitteeseen. Vaikutelmaksi jää, että näissä kolmessa olisi kyse paljolti synonyymeista. Toisaalta nojautuminen mediaetnografiaan ja fenomenologiseen maantieteeseen tuo kotouttamiseen kokemuksellisen ulottuvuuden, ja näin termin voi ounastella sisältävän ikään kuin jotakin eksistentiaalisesti enemmän tai syvällisempää kuin totunnaistumisen tai rutinoitumisen. Koska kirjassa ei kuitenkaan pohdita saati problematisoida fenomenologis-etnografisesti ymmärrettyä kotouttamisen käsitettä, se pääsee määrittelemään urbaanin ympäristön luonteen – yksityistämään sen – tavalla, joka hämärtää kaupunkitilan erityisyyden *julkisena* tilana.

Urbaanin yleisötoiminnan arkea tutkimassa

Olipa Krajinan teoreettis-käsitteellisestä sämpläyksestä – jonka muodostamaa kokonaisuutta hän kutsuu David Morleyyn viittoillen ”teoreettisen synteessin moniulotteiseksi malliksi” (s. 6) – mitä mieltä tahansa, kirjassa raportoidut empiiriset tutkimukset ovat kiinnostavaa luettavaa. Lisäksi yksityiskohtaiset kuvaukset kunkin osatutkimuksen aineiston tuottamistavoista ovat hyödyllisiä pohdittaessa urbaanin yleisötoiminnan empiirisen tutkimisen menetelmiä.

Osatutkimuksesta riippuen Krajina hyödynsi aineistonsa tuottamisessa vaihtelevin painotuksin ja yhdistelmin sekä tutkimuspaikkojen että siellä liikkuneiden ihmisten havainnointia, äänitettyä ns. kävelypäiväkirjaa sekä laadullisia haastatteluja (yhteensä yli 100 haastateltavaa), joista jälkimmäiset hän nimeää päämetodikseen. Alkuperäinen tarkoitus oli käyttää kaikkia näitä menetelmiä järjestelmällisesti jokaisessa tutkimuspaikassa, mutta johtuen paikkojen erityispiirteistä sekä vaikeuksista tutkittavien löytämisessä Krajina joutui aika lailla improvisoimaan. Tämän huomioon ottaen väite metoditriangulaatiosta eri tutkimuspaikkojen kesken tuntuu jossain määrin meriselytykseltä.

Krajina tutki ihmisten suhtautumista julkisiin näyttörüutuihin kahdessa kaupungissa ja neljässä eri kaupunkitilassa: kolmessa paikassa Lontoossa ja yhdessä paikassa Zadarissa, Kroatiaassa. Valituissa ympäristöissä näyttörüutujen luonne, sisällöt ja asema poikkesivat toisistaan. Lontoon Old Streetin liikenneympyrään sijoitettu yksittäinen mainostaulu havainnollistaa tutkimuksessa ruutuesinettä (*screen-object*). Charings Crossin ja Baker Streetin välisellä metroraitilla matkustajia maanalaisen asemilla joka puolelta ympäröivät, tauotta liikkuvaa kuvaa välittävät mainosnäytöt puolestaan kalustavat tilaa ruutulavastuksena (*screen-scenography*). Esimerkin ruutupaikasta (*screen-place*) tarjoaa välimerellisessä Zadarissa kävelykadun jalkakäytävään turismivetonaulaksi upotettu, 300 lasilevystä koostuva ja aurinkoenergialla toimiva ympyrän muotoinen iso näyttö, johon asennetut lamput on ohjelmoitu välkymään pimeään laskeuduttua kolmen perusvärin eri sävyissä. Viimeisen osatutkimuksensa Krajina toteutti Lontoon Gilletin aukiolla, jossa kaupungin osan uudistushankkeeseen kantaa ottanut julkisen videotaiteen näyttely ilmentää hänestä ruututoimintaa (*screen-action*).

Erityisen vivahteikkaasti osatutkimukset valottavat tapoja, joilla julkiset näyttörüudut kalustavat kaupunkitilaa ja muotoilevat sen luonnetta. Jokaisen empiricalukunsa aluksi Krajina esittää tutkitusta ympäristöstä tiivistetyn tila-analyysin kiinnittäen huomiota materiaalsiin ja suunnittelullisiin elementteihin, jotka suuntaavat tai pyrkivät ohjailemaan kulkijoiden liikkeitä. Näin hän hahmottelee kyseisten paikkojen medioitunutta spatiaalista retoriikkaa. Osana kunkin tutkimuspaikan kuvausta Krajina erittelee tarkemmin julkisen näytön tai näyttöjen asemaa ympäristössään. Merkille pantavia seikkoja ovat näytön tai näyttöjen sijoittelu, niiden koot ja mittasuhteet tilan muuhun kalustukseen nähden sekä ruuduilla välitetyt sisällöt. Ensin mainitut ovat näyttöjen näkyvyyden ja katsottavuuden aspekteja ja siten tärkeitä kyseisessä tilassa rakentuvan kulkijoiden puhuttelun – tai spesifimmin tilassa rakentuvan katsojajosition – kannalta. Kiintoisa huomio on, että julkisten näyttörüutujen kaupungissa valtaamaan tilaan sisältyy niiden ympäristössään valaisema alue, joka tulee näin vedetyksi ruudun ilmentämään tilalliseen järjestykseen. Toisinaan valaistu alue voi ulottua myös kotitalouden tilaan, kuten ihmisten keit-

tiöön. Näyttörüutujen sijoittumista ympäristöönsä Krajina havainnollistaa tutkimuspaikoilta ottamallaan valokuvilla. Lisäksi hän kiinnittää huomiota ihmisten kehollisiin liikkeisiin (ja pysähtymisiin) suhteessa näyttöihin sekä niihin kohdistettujen katseiden suuntiin ja katsomisen tapoihin (onko kyse katsekontaktin välttämisestä, pikaisesta silmäyksestä vai pidempään kestävästä katsomisesta). Lontoon Old Streetin tapauksessa tutkimuspaikan kuvausta täydentää rytmianalyysi eli ihmisten liikkumisten järjestelmällinen havainnointi ja kirjaaminen viikon ajan puolen tunnin jaksoissa viitenä eri vuorokauden aikana (aamulla, keskipäivällä, iltapäivällä, illalla ja yöllä). Zadarin osalta Krajina kuvaa hieman myös vaiheita, jotka johtivat näytön sijoittamiseen osaksi jalkakäytävää. Kaiken kaikkiaan Zadarin esimerkki poikkeaa muista jo siksi, että ihmisten suhde po. näyttöön on eri tavalla kehollinen kuin Lontoon osatutkimuksissa.

Kussakin tutkimuspaikassa Krajina värväsi – vaihtelevalla menestyksellä – ohikulkijoita kiertelemään nauhurin kanssa ja äänittämään havaintojaan ja tunteuksiaan ns. kävelypäiväkirjaksi. Tämän jälkeen hän haastatteli heidät (yksittäin, pareittain tai ryhmissä) joko paikan päällä tai läheisessä kahvilassa. Tutkittavien joukkoon valikoitui sekä lähialueella asuvia että turisteja tai muita vierailijoita, joista edellisiä Krajina kutsuu ”eksistentiaalisiksi sisäpuolisiksi” ja jälkimmäisiä ”eksistentiaalisiksi ulkopuolisiksi”.

Tutkimusaineiston tuottamisen tarkasta valottamisesta poiketen tavat, joilla Krajina käsitteli ja eritteli sangen monipuolista laadullista aineistoaan, jäävät kirjassa hämärän peittoon. Hän kuittaa tämän vaiheen tutkimuksestaan toteamalla lyhyesti ja ylimalkaisesti tehneensä avoimen koodauksen, jonka pohjalta tunnisti aineistostaan merkitseviä malleja (*indicative patterns*).

Menemättä sen yksityiskohtaisemmin osatutkimusten tuloksiin huomiota kiinnittää yleisesti se, että kotouttamiskehys ohjaa aineistosta tehtäviä tulkin-toja kautta linjan vahvasti. Tämä tuottaa tarkasteluun kiitettävää johdonmu-kaisuutta, mutta välillä haastatteluaineiston tai kävelypäiväkirjasitaattien tulkinnat saavat lukijan kulmakarvat kohoamaan. Kaikkien osatutkimusten ja tekijän johtopäätösten jälkeenkään ei välttämättä vakuutu siitä, että kotouttamiseksi nimettyä prosessia olisi mielekästä lähestyä sen enempää vastarin-tana kuin yksilöiden tarkoituksellisina valintoina. Toisenlaisista lähtökohdista – vaikkapa Hallin sisäänkoodaus/uloskoodausmallin pohjalta – monia tutkit-tavien sitaatteja olisi mahdollista tulkita sangen eri tavalla. Lisäksi Krajina tuntuu paikoin taittavan terän tutkittavien kritiikiltä kaupunkitilan kaupallis-tumista kohtaan, ja vähintäänkin hän sivuuttaa tuon kritiikin turhan kevyesti.

Analyyttistä hämäryyttä aineiston tulkintoihin aiheuttaa se, että vuorovaik-tuksen (*interaction*) käsitettä käytetään kirjassa määrittelemättömänä yleis-terminä kuvaamaan ihmisten mitä tahansa arkisia kohtaamisia julkisten näyt-töjen kanssa. Krajina kyllä viittaa siihen, että on olemassa erilaisia vuorovaikutuksen urbaaneja moodeja, mutta ei täsmennä, miten ne suhteu-

tuvat esimerkiksi kirjassa erotettuihin näyttöjen katsomisen (silmääminen, katsominen) tai visuaalisen huomion suuntaamisen (katsominen, huomaaminen, näkeminen) tapoihin. Tai toisin: perustelematta jää, missä erityisessä mielessä näyttöjen katsominen on viestinnälliseltä kannalta juuri vuorovaikutusta. Esimerkiksi sitä oleellista seikkaa, että kaupungissa liikkuvilla ei ole hallussaan kaukosäädintä tai virtanappulaa, Krajina ei suhteuta siihen, että tämän myötä ihmisten suhteesta julkisiin näyttöihin puuttuu teknisen vuorovaikutuksen taso.

Kaiken kaikkiaan käy ilmeiseksi, että osatutkimuksissa käytetyillä metodeilla on vaikea saada kovin tukevaa otetta medioituneen kaupunkielämän itsestäänselvyyksistä ja rutinoituneesta yleisötoiminnasta. Sen enempää ihmisten liikkeiden rytmianalyysi ja toiminnan (erityisesti katsomisen suuntien ja tapojen) havainnointi, tutkittavien haastattelemisen kuin heidän tutkimuspaikalla äänittämänsä kuvailut omista havainnoistaan ja tuntemuksistaan eivät tarjoa pääsyä niihin totunnaistumisen prosesseihin, joissa julkisten näyttöruutujen läsnäolo ja niiden vaihtuvat sisällöt ovat sijautuneet automatisoituneeksi osaksi arkista kaupungissa kulkemista. Krajina ottaa kyllä esiin muun muassa brechttiläisten vieraannuttamistekniikoiden mahdollisuudet tuottaa urbaanin arjen normaaliuteen tutkimuksellisesti jonkinlainen särö, häiriö tai katkos, joka tekisi näkyviksi näyttöruutujen annettuna ottamista kannattelevat rutiiinit. Nämä viittaukset jäävät eleeksi, jolla ei ole vastinetta aineiston tuottamisen tavoissa. Lisäksi Krajina tuntuu empivän, onko medioituneisiin rutuihin puuttuminen oikeastaan edes hyvä tai eettinen idea. Sosiologi Anthony Giddensiin (1991) viitaten hän toteaa (s. 59), että ”luonnollisen asenteen” paljastaminen saattaa rikkoa ontologisen turvallisuuden, mistä puolestaan voi seurata kaaos. Toisaalta turhan pintapuoliselle pohdinnalle jää, että osatutkimusten aineiston tuottaminen – erityisesti kävelypäiväkirjan teettäminen – synnytti tutkittavien kannalta kokonaan uudenlaisen tilanteen pikemminkin kuin teki näkyviksi heidän vakiintuneita tapojaan suhtautua näyttöruutuihin kyseisessä paikassa. Itse asiassa kävelypäiväkirjaa olisi ollut kiinnostavaa tarkastella omanlaisenaan vieraannuttamisen tekniikkana – näin jo sikäli, että sen tekeminen herätti muutamissa tutkittavissa hämmennyttä outouden kokemuksia.

Kuten todettua Krajinan osatutkimusten aineisto tuntuisi tarjoavan mahdollisuuksia myös toisenlaisista lähtökohdista nouseville rinnakkaisille tulkinnoille. Hedelmällisen vertailukohdan etnografisesti tuotetun aineiston moninäkökulmaisesta käytöstä tarjoaa maantieteilijä Gillian Rosen muutama vuosi sitten vetämä ”Urban aesthetics” -projekti. Hankkeessa tutkittiin muun muassa kanssakävelmiseksi (*walk-along*) nimetyn menetelmän avulla ihmisten kokemuksia kaupunkitilasta brittiläisten Milton Keynesin ja Bedfordin kaupunkien keskustoissa (ks. Rose ym. 2009). Tuotettua aineistoa hyödyntäen Rose ja kumppanit ovat osallistuneet useisiin eri teoriakeskusteluihin (ks. De-

gen ym. 2010; Rose ym. 2010; Degen & Rose 2012). Urbaanin yleisötutkimuksen laajemman metodikehittelyn kannalta kiinnostavia ovat myös tanskalaisen kaupunkisosiologi Ole B. Jensenin tutkimukset (ks. esim. Jensen 2013) sekä Lancasterin yliopiston sosiologian laitoksen ”The new interaction order” -hanke, jonka yhteydessä on kehitelty ns. liikkuvia menetelmiä (ks. esim. Büscher & Urry 2009, Büscher, Urry & Witchger 2010; kritiikistä Merriman 2013).

Polunpäitä urbaanille yleisötutkimukselle

Negotiating the Mediated City -teos ei lopulta esitä mitään kovin systemaattista julkisten näyttörüutujen kohtaamisesta nimenomaisesti yleisötoimintana. Osasyynä tähän on se, että itse yleisötutkimuksen perinne jää kirjan monitieteisessä koostelmassa marginaaliseen asemaan. Tämä taas on ymmärrettävää, kun otetaan huomioon, että urbaani konteksti on yleisötutkimuksessa toistaiseksi lähes sivuutettu. Sen kentältä löytyy silti joitakin esimerkkejä, joissa median vastaanottoa julkisessa tai puolijulkisessa kaupunkitilassa tarkastellaan empiirisesti.

Esimerkiksi Dafna Lemishin (1982) tutkimus television katselusta julkisilla paikoilla on samalla puheenvuoro yleisötutkimuksen tilallisen horisontin laajentamisen puolesta. Friedrich Krotz ja Susan Tyler Eastman (1999) tarttuvat Lemishin keskustelunavaukseen lähes kaksi vuosikymmentä myöhemmin todeten, että television katsomisesta julkisessa tilassa löytyy edelleen vain kourallinen tutkimuksia. He itse vertailivat käyttötarkoitustutkimuksen lähtökohdista television katselua Hampurin ja Indianapoliksen kauppakeskuksissa, lentokentillä ja ravintoloissa. Jonkin verran on tutkittu muun muassa urheilun (erityisesti jalkapallon) katsomista baarien puolijulkisessa tilassa (esim. Wenner 1996; Eastman & Land 1997; Weed 2006, 2007). Mainita kannattaa myös Kurt ja Gladys Engel Langin (1952) klassikotutkimus. Siinä tutkittiin yhtäältä osallistuvan havainnoinnin keinoin vuoden 1951 MacArthurin päivän juhlallisuuksia Chicagossa paikan päällä kaupunkitilassa ja eriteltiin toisaalta, miten tapahtumat välitettiin television kotikatsojille ja millaisia merkityksiä tapahtumille tällöin tuotettiin. Roger de la Garden (2010) luonnosmainen artikkeli on urbaanin yleisötutkimuksen näkökulmasta kiinnostava sikäli, että se sivuaa yleisön performoimista – sitä, miten ihmiset esittävät yleisön roolia – kaupunkitilassa. Samalla de la Garde (emt., 197) muistuttaa hyödyllisesti paitsi yleisön käsitteen analyttisestä erityisyydestä myös siitä, että sitä ei pidä rajata vain joukkoviestintään. Kirsten Drotner (2005) tekee nuorten kännykän käyttöä kaupunkitilassa käsittelevässä artikkelissaan mielenkiintoisia huomioita muun muassa siitä, miten kännykän käyttötilanteissa on tavallista esiintyä samanaikaisesti usealle yleisölle – paitsi puhelun

toiselle osapuolelle myös fyysisesti läsnä oleville kavereille ja muille ihmisille. Suomalaisessa media- ja kaupunkitutkimuksessa yhtä polunpäättä urbaanin yleisötutkimuksen suuntaan availee Sami Kolamon ja Jani Vuolteenahon (2014) artikkeli, jossa tarkastellaan kaupunkitilan puhuttelevuutta ja sen vastaanottoa vertaamalla Berliinin vuoden 1936 olympialaisten ”propagandistista” ja Saksan jalkapallon 2006 MM-kisojen ”brändäävää” kaupunkitilan retoriikkaa.

Krajinan kaikki osatutkimukset kirjaavat herkullisia havaintoja urbaanin yleisöyden hetkistä, tilanteista ja muodoista. Toistuva esimerkki liittyy niihin tarkkaan suunniteltuihin tapoihin, joilla mainostajat yrittävät julkisten näyttöruutujen avulla sekä ohjailta kaupungissa kulkevien liikkeitä että kaapata heidän huomionsa. Tätä pakotetun tai kaapatun yleisöaseman (*forced tai captive audience position*) rakentamista ja sen teknis-taloudellista dynamiikkaa kaupallistuneessa kaupunkitilassa ovat omilta suunniltaan sivunneet mediatutkija Anna McCarthy (2001) ja kaupunkisosiologi Anne Cronin (esim. 2006a, 2006b, 2008), joihin molempiin Krajina viittaa. Erityisesti Lontoon maanalaisessa toteutettu osatutkimus myös erittelee oivallisesti tapoja, joilla ihmiset navigoivat näyttöjen visuaalisessa tykytyksessä.

Pakotettu tai kaapattu yleisöyys nykykaupungissa on ylimalkaan problematiikka, joka kaipaa kipeästi kriittisistä lähtökohdista tehtävää tutkimusta (ks. Ridell & Zeller 2013). Samalla urbaanien yleisökäytäntöjen kutoutumisesta tilallisiin valtasuhteisiin tarvitaan mediatutkimuksen kentällä myös yleisempää teoreettista pohdintaa, joka ottaa huomioon nykykaupungin niin esitykselliset, esineiset ja ei-esitykselliset puolet kuin niiden mutkikkaat yhteen kieoutumiset ihmisten fyysiseen kaupunkitilaan sijoittuvassa teknologia- ja mediavälitteisessä toiminnassa (urbaanista kolmoisartikulaatiosta ks. Ridell 2013, 2014).

Urbaanin yleisötutkimuksen eteenpäin kehittelyn kannalta Krajinan kirjan yksi rajoitus on, että hän ei suhteuta ihmisten toimintaa julkisten näyttöjen yleisönä heidän muihin tekemisiinsä kaupunkitilassa. Kaikessa moninaisuudessaan yleisöyys on urbaanin toiminnan yksi erityinen muoto, jonka suhteet muunlaiseen toimintaan on tärkeää ottaa huomioon. *Negotiating the Mediated City* -teoksen pohjalta ei esimerkiksi ole mahdollista käsitellä yhteisöllistä tai julkisotoimintaa nykykaupungissa ja kysyä, millä tavoilla yleisönä toimiminen missäkin tiloissa ja tilanteissa nivoutuu niihin (vrt. Pietilä & Ridell 2008; Ridell 2012, 2014). Kirja ei myöskään edes mainitse, että kaikki yleisöyys ei ole joukkoviestintäyleisöyttä. Tällöin jää huomiotta, että mobiililaitteiden vakiintuminen kiinteäksi osaksi urbaania arkielämää on nostanut esiin tukun kiinnostavia kysymyksiä joukkoviestinnällisen ja keskinäisviestinnällisen yleisötoiminnan lomittumisesta fyysisessä kaupunkitilassa sekä jälkimmäisen muokkautumisesta aiempaa teatraalisemmaksi (vrt. Drotner 2005;

kaupunkitilasta sosiaalisen elämän näyttämönä ks. esim. Mumford 2011; Goffman 1963; Sennett 1974; Makeham 2005).

Kenties paradoksaalisesti Krajinan kirjan yhtenä antina urbaanin yleisötutkimuksen kehittämisen kannalta voi pitää sen teoreettisesti ja metodologisesti ongelmallisia puolia. Ne virittivät ainakin minut pohtimaan vaihtoehtoisia ja tutkimuspoliittisesti vähemmän affirmatiivisia lähestymistapoja ja niitä vastaavia tutkimusotteita. Tämä ei toki tarkoita, että etnografisilla menetelmillä ei voisi tai tulisi olla merkittävää asemaa tutkittaessa yleisötoimintaa kaupunkitilassa. Tietyistä Krajinan huomioista avautuu lisäksi hedelmällisiä kosketuskohtia muun muassa non-representationaalisen ja affektiteoreettisen ajattelun suuntaan – molemmat suuntia, joihin hän itse varoo visusti edes vilkaisemasta. Yksi näistä huomioista on julkisten näyttöruutujen kotouttamisen rinnastaminen työhön, kehollisestikin päättymättömään vaivannäköön, jolla mainostaulujen toisteisuudessaan jatkuvasti vaihtuva sisältö tehdään tutuksi, jotta se voidaan ottaa annettuna.

Pulmistaan huolimatta *Negotiating the Mediated City* on kulttuurisen mediatutkimuksen kentällä tärkeä ja tervetullut avaus. Se raivaa tietä urbaanin yleisötoiminnan tutkimukselle, jolle teknologioiden kannatteleva ja esitysten kyllästävä nykykaupunki tarjoaa lukemattomia haasteita ja mahdollisuuksia. Kuten Krajina esittää, ne odottavat hyödyntäjiään. Mielenkiinnolla voi jäädä odottamaan myös, päätyykö Krajina itse jossain vaiheessa problematisoimaan fenomenologisen maantieteen ja mediaetnografian tarjoaman lähestymistavan ja jopa murtautumaan ulos kehästä, jonka pohjalta kulttuurisen yleisötutkimuksen tehtävä 2010-luvun urbanisoinneessa ja teknologisoituneessa maailmassa rajoittuu sen ymmärtämiseen ja kuvailuun ”millaista on elää median kyllästävässä nykykaupungissa” (s. 190).

Viitteet

¹ Ks. esim. Kopomaa 2000; Brown ym. 2001; Katz & Aakhus 2002; Katz 2003; Ito, Okabe & Matsuda 2005; Ling & Pedersen 2005; Nyíri 2005. Leslie Haddon on koonnut hyödyllisen koosteen kännykän ja muiden mobiililaitteiden käyttöä koskevasta tutkimuksesta: <http://www.lse.ac.uk/media@lse/whoswho/academicstaff/lesliehaddon/mobilerefs.aspx> (luettu 30.12.2014). Ks. myös Kinnunen ym. 2011. Euroopassa alkuvaiheen tutkimusta ruokki merkittävä tavalla kaksi EU:n COST Action -ohjelmaan kuulunutta verkostoa, COST 248: *The future European telecommunications user*, 1993–1997, ja COST 269 *User aspects of ITCs*, 2000–2004 (ks. Haddon 2001).

Kirjallisuus

- Angus, Ian; Cruz, Jon; Der Derian, James; Jhally, Sut; Lewis, Justin & Schwichtenberg, Cathy (1994). Reflections upon the encoding/decoding model: an interview with Stuart Hall. Teoksessa: Cruz, Jon & Lewis, Justin (toim.). *Viewing, Reading, Listening. Audiences and Cultural Reception*. Boulder: Westview Press, 253–274.
- Berking, Helmut; Frank, Sybille; Löw, Martina; Meier, Lars; Steets, Silke & Stoetzer, Sergej (toim.) (2006). *Negotiating Urban Conflicts. Interaction, Space and Control*. Bielefeld: Transcript Verlag.
- Brown, Barry; Green, Nicola; Harper, Richard (toim.) (2001). *Wireless World. Social and Interactional Aspects of the Mobile Age*. London: Springer.
- Büscher, Monica & Urry, John (2009). Mobile methods and the empirical. *European Journal of Social Theory* 12: 1, 99–116.
- Büscher, Monica; Urry, John & Witchger (2010). *Mobile Methods*. London & New York: Routledge.
- Couldry, Nick & McCarthy, Anna (toim.) (2004). *MediaSpace. Place, Scale and Culture in a Media Age*. London & New York: Routledge.
- Cronin, Anne (2006a). Advertising and the metabolism of the city: urban space, commodity rhythms. *Environment and Planning D: Society and Space* 24: 4, 615–632.
- Cronin, Anne (2006b). Urban space and entrepreneurial property relations: resistance and the vernacular of outdoor advertising and graffiti. [online paper] Department of Sociology: Lancaster University. Saatavilla: <http://www.lancaster.ac.uk/fass/sociology/research/publications/papers/cronin-advertisingandgraffiti.pdf> (luettu 2.1.2015).
- Cronin, Anne (2008). Mobility and market research. Outdoor advertising and the commercial ontology of the city. *Mobilities* 3: 1, 95–115.
- de Certeau, Michel (1984). *The Practice of Everyday Life*. Berkeley etc.: University of California Press.
- de la Garde, Roger (2010). The public manifestations of audience. *Matrizes* 4: 1, 193–202.
- de Souza e Silva, Adriana (2006). From cyber to hybrid. Mobile technologies as interfaces of hybrid spaces. *Space and Culture* 9: 3, 261–278.
- de Souza e Silva, Adriana & Frith, Jordan (2012). *Mobile Interfaces in Public Places. Locational Privacy, Control and Urban Sociability*. London: Routledge.
- Degen, Monica; Rose, Gillian & Basdas, Begum (2010). Bodies and everyday practices in designed urban environments. *Science Studies* 20: 2, 60–76.
- Degen, Monica & Rose, Gillian (2012). The sensory experiencing of urban design: the role of walking and perceptual memory. *Urban Studies* 49: 15, 3271–3287.
- Drotner, Kirsten (2005). Media on the move: personalised media and the transformation of publicness. Teoksessa: Livingstone, Sonia (toim.). *Audiences and Publics. When Cultural Engagement Matters for the Public Sphere*. Bristol: Intellect, 187–211.
- Eastman, Susan T. & Land, Arthur M. (1997). The best of both worlds. Sports fans find good seats at the bar. *Journal of Sports & Social Issues* 12, 156–178.
- Eckardt, Frank; Geelhaar, Jens & Colini, Laura (toim.) (2008). *Mediacity. Situations, Practices and Encounters*. Berlin: Frank & Timme.
- Falkheimer, Jesper & Jansson, André (toim.) (2006). *Geographies of Communication. The Spatial Turn in Media Studies*. Göteborg: Nordicom.
- Giddens, Anthony (1991). *Modernity and Self-Identity. Self and Society in the Late Modern Age*. Stanford: Stanford University Press.
- Goffman, Erving (1963). *Behavior in Public Places*. New York: The Free Press.
- Goffman, Erving (1974). The theatrical frame. Luku 5 teoksessa Goffman, Erving: *Frame Analysis. An Essay on the Organization of Experience*. Lebanon, NH: Northeastern University Press.

- Gordon, Eric & de Souza e Silva, Adriana (2011). *Net Locality. Why Location Matters in a Networked World*. London: Wiley-Blackwell.
- Graham, Stephen & Marvin, Simon (1996). *Telecommunications and the City. Electronic Spaces, Urban Places*. London & New York: Routledge.
- Graham, Stephen & Marvin, Simon (2001). *Splintering Urbanism. Networked Infrastructures, Technological Mobilities and the Urban Condition*. London & New York: Routledge.
- Haddon, Leslie (2001). Domestication and mobile telephony. Paper presented at the conference *Machines that become us*. Rutgers University, New Jersey, USA, 18th–19th April 2001.
- Haddon, Leslie (2006). Empirical studies using the domestication framework. Teoksessa: Berker, Thomas; Hartmann, Maren; Punie, Yves & Ward, Katie, J. (toim.). *Domestication of Media and Technology*. Maidenhead: Open University Press, 103–122.
- Haddon, Leslie (2007). Roger Silverstone’s legacies: domestication. *New Media & Society* 9: 1, 25–32.
- Haddon, Leslie (2011). Domestication analysis, objects of study and the centrality of technologies in everyday life. *Canadian Journal of Communication* 36: 2, 311–323.
- Hall, Stuart (1980). Encoding/decoding. Teoksessa: Hall, Stuart; Hobson, Dorothy; Lowe, Andrew & Willis, Paul (toim.). *Culture, Media, Language. Working Papers in Cultural Studies 1972–79*. London etc.: Hutchinson, 128–138. [ilm. suom. 1985 otsikolla Sisäänkoodaus/uloskoodaus. *Tiedotustutkimus* 8: 1, 15–28.]
- Harrison, Paul (2000). Making sense. Embodiment and the sensibilities of the everyday. *Environment and Planning D: Society and Space* 18: 4, 497–517.
- Ito, Mizuko; Okabe, Daisuke & Matsuda, Misa (toim.) (2005). *Personal, Portable, Pedestrian. Mobile Phones in Japanese Life*. Cambridge, Mass.: MIT Press.
- Jensen, Ole B. (2013). *Staging Mobilities*. London & New York: Routledge.
- Katz, James, E. (toim.) (2003). *Machines that Become Us. The Social Context of Personal Communication Technology*. New Brunswick, NJ.: Transaction Publishers.
- Katz, James, E. & Aakhus, Mark (toim.) (2002). *Perpetual Contact. Mobile Communication, Private Talk, Public Performance*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Kinnunen, Taina; Suopajarvi, Tiina & Ylipulli, Johanna (2011). Connecting people – renewing power relations? A research review on the use of mobile phones. *Sociology Compass* 5, 1070–1081.
- Kolamo, Sami & Vuolteenaho, Jani (2014) Urbaanit yleisöt propagandan ja brändäyksen palveluksessa – Berliinin olympialaiset 1936 ja Saksan jalkapallon MM-kisat keskitettyinä (media)spektaakkeleina. *Media & viestintä* 37: 1, 62–83.
- Kopomaa, Timo (2000). *The City in Your Pocket. Birth of the Mobile Information Society*. Helsinki: Gaudemus.
- Krajina, Zlatan (2014). *Negotiating the Mediated City. Everyday Encounters with Public Screens*. New York & London: Routledge.
- Krotz, Friedrich & Eastman, Susan T. (1999). Orientations towards television outside the home. *Journal of Communication* 49: 1, 5–27.
- Lang, Kurt & Lang, Gladys Engel (1953). The unique perspective of television and its effects. A pilot study. *American Sociological Review* 18, 3–12.
- Lemish, Dafna (1982). The rules of viewing television in public places. *Journal of Broadcasting* 26: 4, 757–781.
- Ling, Rich & Pedersen, Per E. (toim.) (2005). *Mobile Communications. Re-Negotiation of the Social Sphere*. London: Springer.
- Lull, James (1980). The social uses of television. *Human Communication Research* 6: 3, 197–209.
- Lull, James (1990). *Inside Family Viewing. Ethnographic Research on Television’s Audiences*. London & New York: Routledge.

- Makeham, Paul (2005). Performing the city. *Theatre Research International* 30: 2, 150–160.
- McCarthy, Anna (2001). *Ambient Television. Visual Culture and Public Space*. Durham & London: Duke University Press.
- McQuire, Scott (2008). *The Media City. Media Architecture and Urban Space*. Los Angeles etc.: Sage.
- McQuire, Scott (2011). Geomedia, networked cultures and participatory public space. Teoksessa: Hinkel, Rochus (toim.). *Urban Interior. Informal Explorations, Interventions and Occupations*. Baunach: Spurbuch verlag, 113–128, 168–169.
- Merriman, Peter (2013). Rethinking mobile methods. *Mobilities* 9: 2, 167–187.
- Moore, Shaun (2004). The doubling of space: electronic media, time-space arrangements and social relationships. Teoksessa: Couldry, Nick & McCarthy, Anna (toim.). *MediaSpace. Place, Scale and Culture in a Media Age*. London & New York: Routledge, 21–36.
- Moore, Shaun (2006). Media uses & everyday environmental experiences: a positive critique of phenomenological geography. *Participations* 3: 2. Saatavilla http://www.participations.org/volume%203/issue%202%20-%20special/3_02_moore.htm (luettu 2.1.2015).
- Moore, Shaun (2012). *Media, Place & Mobility*. Basingstoke, Hampshire: Palgrave Macmillan.
- Morley, David (2000). *Home Territories. Media, Mobility and Identity*. London & New York: Routledge.
- Morley, David (2006). What's 'home' got to do with it? Contradictory dynamics in the domestication of technology and the dislocation of domesticity. Teoksessa: Berker, Thomas; Hartmann, Maren; Punie, Yves & Ward, Katie, J. (toim.). *Domestication of Media and Technology*. Maidenhead: Open University Press, 21–39.
- Morley, David (2007). *Media, Modernity and Technology. The Geography of the New*. London & New York.
- Morley, David & Robins, Kevin (1995). *Spaces of Identity. Global Media, Electronic Landscapes and Cultural Boundaries*. London: Routledge.
- Mumford, Lewis (2011 [1937]). What is a city? Teoksessa: LeGates, Richard T. & Stout, Frederic (toim.). *The City Reader* (5. painos). London & New York: Routledge, 91–95.
- Nyíri, Kristóf (toim.) (2005). *A Sense of Place. The Global and the Local in Mobile Communication*. Wien: Passagen.
- Perec, Georges (1974). *Species of Spaces and Other Pieces*. London: Penguin.
- Pietilä, Veikko & Ridell, Seija (2008). Verkkomedia toimijuuden alustana. *Yleisö, yhteisö, julkiso ja YouTube. Lähikuva* 21: 2, 27–43.
- Pietilä, Veikko & Ridell, Seija (2010a). Yleisö käsitystapojen ristiaallokossa. Teoksessa: Pietilä, Veikko & Julkisuuspiiri: *Julkisot, yleisöt ja media. Kirjoituksia ja suomennoksia julkisista vuorovaikutus- ja toimintamuodoista*. Tampere: Tampere University Press, 295–320.
- Pietilä, Veikko & Ridell, Seija (2010b). Yleisöt yhtenä jos toisenakin. Teoksessa: Pietilä, Veikko & Julkisuuspiiri: *Julkisot, yleisöt ja media. Kirjoituksia ja suomennoksia julkisista vuorovaikutus- ja toimintamuodoista*. Tampere: Tampere University Press, 321–352.
- Ridell, Seija (1998). Suuri yleisön metsästyksen. Joukkoviestinnän vastaanoton käsitteellistämistä ja tutkimista 1930-luvulta nykypäiviin. Teoksessa: Kivikuru, Ullamaija & Kunelius, Risto (toim.). *Viestinnän jäljillä*. Helsinki: WSOY, 431–453.
- Ridell, Seija (2005). Kulttuurinen yleisötutkimus 2000-luvun alussa. Loputtomia sukellusretkiä media-arjen syövereihin? *Tiedotustutkimus* 28: 4, 85–92.
- Ridell, Seija (2006). Yleisö. Elämää mediayhteiskunnan normaalina jäsenenä. Teoksessa: Ridell, Seija; Väliäho, Pasi & Sihvonen, Tanja (toim.). *Mediaa käsittämässä*. Tampere: Vastapaino, 233–257.
- Ridell, Seija (2010). The cybercity as a medium. Public living and agency in the digitally shaped urban space. *International Review of Information Ethics* 12: 3, 14–20.
- Ridell, Seija (2012). Mode of action perspective to engagements with social media. Articulating activities on the public platforms of Wikipedia and YouTube. Teoksessa: Bilandzic, Helena;

- Patriarche, Geoffroy & Traudt, Paul J. (toim.). *The Social Use of Media. Cultural and Social Scientific Perspectives on Audience Research*. Bristol, UK & Chicago, USA: Intellect, 17–35.
- Ridell, Seija (2013). The city as a medium of media. Public life and agency at the intersections of the digitally shaped urban space. Teoksessa: Tosoni, Simone; Tarantino, Matteo & Giaccardi, Chiara (toim.). *Media and the City. Urbanism, Technology and Communication*. Cambridge: Cambridge Scholars Publishing, 32–50.
- Ridell, Seija (2014). Exploring audience activities and their power-relatedness in the digitalised city. Diversity and routinisation of people's media relations in the triply articulated urban space. Teoksessa: Zeller, Frauke; Ponte, Cristina & O'Neill, Brian (toim.). *Revitalising Audiences. Innovations in European Audience Research*. London & New York: Routledge, 236–260.
- Ridell, Seija & Zeller, Frauke (2013). Mediated urbanism: Navigating an interdisciplinary terrain. *International Communication Gazette* 75: 5–6, 437–451.
- Rose, Gillian & Degen, Monica (2009). *Urban Aesthetics. A Comparison of Experiences in Milton Keynes and Bedford Town Centres*. Full Research Report, WSRC End of Award Report, RES-062-23-0223. Swindon: ESRC. Saatavilla: <http://www.esrc.ac.uk/my-esrc/grants/RES-062-23-0223/outputs/Read/14c76865-e632-4200-b007-f3136d1fa0f2> (luettu 2.1.2015).
- Rose, Gillian; Degen, Monica & Basdas, Begum (2010). More on 'big things'. Building events and feelings. *Transactions of the Institute of British Geographers* 35: 3, 334–349.
- Sennett, Richard (1974). *The Fall of Public Man*. London: Penguin Books.
- Silverstone, Roger (2006). Domesticating domestication. Reflections on the life of a concept. Teoksessa: Berker, Thomas; Hartmann, Maren; Punie, Yves & Ward, Katie J. (toim.). *Domestication of Media and Technology*. Maidenhead: Open University Press, 229–248.
- Silverstone, Roger & Haddon, Leslie (1996). Design and the domestication of information and communication technologies. Technical change and everyday life. Teoksessa: Silverstone, Roger & Mansell, Roger (toim.). *Communication by Design. The Politics of Information and Communication Technologies*. Oxford: Oxford University Press, 44–74.
- Sloop, John & Gunn, Joshua (2010). Status control. An admonition concerning the publicized privacy of social networking. *The Communication Review* 13: 4, 289–308.
- Sloop, John & Gunn, Joshua (2012). Publicized privacy. Social networking and the compulsive search for limits. Teoksessa: Packer, Jeremy & Crofts Wiley, Stephen B. (toim.). *Communication Matters. Materialist Approaches to Media, Mobility and Networks*. London & New York: Routledge, 245–255.
- Tosoni, Simone & Tarantino, Matteo (2013). Media territories and urban conflict. Exploring symbolic tactics and audience activities in the conflict over Paolo Sarpi, Milan. *The International Communication Gazette* 75: 5–6, 573–594.
- Thrift, Nigel & French, Shaun (2002). The automatic production of space. *Transactions of the Institute of British Geographers* 27: 3, 309–335.
- Weed, Mike (2006). The story of an ethnography, The experience of watching the 2002 World Cup in the pub. *Soccer & Society* 7: 1, 76–95.
- Weed, Mike (2007). The pub as a virtual football fandom venue. An alternative to 'being there'. *Soccer & Society* 8: 2–3, 399–414.
- Wenner, Lawrence, A. (1997). Masculinity, alcohol, sports and the mediation of public space. Teoksessa: Drucker, Susan & Gumpert, Gary (toim.). *Voices in the Street. Explorations in Gender, Media and Public Space*. Cresskill, NJ.: Hampton Press, 71–100.
- Wilken, Rowan & Goggin, Gerard (toim.) (2012). *Mobile Technology and Place*. New York & London: Routledge.
- Willis, Katharine S. (2007). Sensing place – mobile and wireless technologies in urban space. Teoksessa: Frers, Lars & Meier, Lars (toim.). *Encountering Urban Places. Visual and Material Performances in the City*. Hampshire: Ashgate, 155–169.